

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА**

Навчально-науковий інститут фізичної культури

СТРАХУВАННЯ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

**методичні рекомендації до виконання практичних
і самостійних робіт здобувачами вищої освіти
спеціальності 242 Туризм і рекреація**

Суми – 2024

УДК 338.48

С83

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 4 від 25 листопада 2024 року)*

Упорядник:

Мозгова Д. Р., старший викладач кафедри туризму і готельно-ресторанного сервісу Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Рецензенти:

Божкова В. В., д-р. екон. наук, професор, завідувачка кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Зігунова І. С., канд. пед. наук, доцент, завідувачка кафедри туризму і готельно-ресторанного сервісу Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

С83 Страхування в індустрії туризму: методичні рекомендації до виконання практичних і самостійних робіт з навчальної дисципліни здобувачами вищої освіти спеціальності 242 Туризм і рекреація / Упор. Мозгова Д.Р. – Суми : Вид-во Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, 2024. – 27 с.

До методичних рекомендацій включені матеріали, що розкривають суть змісту практичної та самостійної роботи з урахуванням основних завдань дисципліни «Страхування в індустрії туризму». Розглядаються теоретичні основи страхової діяльності в туризмі та практичне впровадження страхової діяльності на туристичному ринку.

Матеріал складено відповідно до програми курсу навчальної дисципліни «Страхування в індустрії туризму» для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм і рекреація. До вмісту включено тематичний план вивчення навчальної дисципліни, структуру та обсяг навчальної дисципліни, теми практичних (семінарських) занять, теми самостійних робіт, завдання та методики їх виконання, питання для самостійної роботи та заліку.

УДК 338.48

© Мозгова Д.Р., 2024

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ, ПИТАННЯ ДЛЯ ПОВТОРЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ МАТЕРІАЛУ	8
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО СТРАХУВАННЯ.....	8
Тема 1.1. Сутність, принципи і класифікація страхування.	8
Тема 1.2. Державне регулювання страхової діяльності.	8
Тема 1.3. Страхові ризики та їх оцінювання.....	9
Тема 1.4. Страховий ринок.	9
Тема 1.5. Страхові послуги та особливості їх реалізації.	10
РОЗДІЛ 2. ВИДИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ	10
Тема 2.1. Порядок укладання та ведення страхової угоди	10
Тема 2.2. Особисте страхування в туризмі.	11
Тема 2.3. Майнове страхування в туризмі.	11
Тема 2.4. Страхування відповідальності в туризмі.	12
Тема 2.5. Процедура перестраховування в туризмі.	12
Тема 2.6. Проблеми страхування в туризмі.	13
2. СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	14
2.1. Теми навчальної дисципліни	14
2.2. Теми практичних (семінарських) занять.....	14
2.3. Теми самостійної роботи	15
3. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА САМОСТІЙНИХ РОБІТ ТА МЕТОДИКИ ЇХ ВИКОНАННЯ	16
Завдання 1.....	16
Завдання 2.....	16
Завдання 3.....	16
Завдання 4.....	18
Завдання 5.....	19
Завдання 6.....	19
Завдання 7.....	19
Завдання 8.....	19
Завдання 9.....	19
Завдання 10.....	20
Завдання 11.....	20
4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ	21
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ТА СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	24

ВСТУП

Метою викладення навчальної дисципліни «Страховання в індустрії туризму» – є формування у студентів відповідних знань про специфічну діяльність в галузі страхових операцій у сфері туризму згідно з чинним законодавством України, про страховий захист майнових інтересів туристів у випадку настання страхової події. Слухачі дисципліни повинні навчитися аналізувати страховий ринок країни, формувати страхові послуги для задоволення потреб індустрії туризму, оцінювати фінансову надійність страховика та якість запропонованих страхових програм. Сформувати понятійний апарат щодо окремих видів страхування та специфіку здійснення їх у сфері туризму, вміти ідентифікувати основні проблеми, пов'язані з функціонуванням страхового ринку країни.

Відповідно до освітньої програми, вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- 1) **інтегральна компетентність** – здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у індустрії туризму і рекреації, як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.
- 2) **загальні компетентності:**
  - ✓ ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
  - ✓ ЗК 04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.
  - ✓ ЗК 06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
  - ✓ ЗК 07. Здатність працювати в міжнародному контексті.
  - ✓ ЗК 08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
  - ✓ ЗК 09. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.
  - ✓ ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
  - ✓ ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії.
  - ✓ ЗК 13. Здатність планувати та управляти часом.
  - ✓ ЗК 14. Здатність працювати в команді та автономно.

3) фахові, предметні компетентності:

- ✓ ФК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.
- ✓ ФК 02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ✓ ФК 04. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.
- ✓ ФК 05. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.
- ✓ ФК 06. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).
- ✓ ФК 08. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем.
- ✓ ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.
- ✓ ФК 11. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку.
- ✓ ФК 12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу.
- ✓ ФК 13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації.
- ✓ ФК 14. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.
- ✓ ФК 15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.
- ✓ ФК 16. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктів бізнесу індустрії туризму і гостинності.

Навчальна дисципліна взаємопов'язана з іншими курсами навчального плану підготовки бакалаврів з туризму: «Туристичне країнознавство», «Державне і регіональне регулювання туризмом», «Організаційно-правові основи туристського бізнесу», «Організаційно-правове забезпечення туристського бізнесу» тощо.

Результатами навчання за дисципліною є:

- ✓ ПРН 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.
- ✓ ПРН 02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.
- ✓ ПРН 03. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.
- ✓ ПРН 08. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.
- ✓ ПРН 9. Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.
- ✓ ПРН 10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).
- ✓ ПРН 11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами) на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.
- ✓ ПРН 12. Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг.
- ✓ ПРН 13. Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.
- ✓ ПРН 14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.
- ✓ ПРН 15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.
- ✓ ПРН 16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.
- ✓ ПРН 17. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.
- ✓ ПРН 18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.

Ці та інші результати навчання досягаються в ході вивчення теоретичного матеріалу дисципліни та виконання практичних завдань.

Згідно з навчальним планом частину матеріалу студенти опановують самостійно, виконуючи домашнє завдання. Завдання для самостійної роботи студентів має на меті:

- прищепити студентам навички основ самостійної наукової роботи та роботи зі спеціальною літературою;
- систематизувати, розширити, поглибити та закріпити отримані студентами теоретичні знання, навчити застосовувати їх під час організації творчої праці;
- розвинути вміння самостійно, глибоко та критично аналізувати результати своєї творчої наукової роботи та систему мотивування;
- освоїти методику роботи з джерелами наукової інформації, збирання та використання в своїй науковій творчості літературних джерел, первинної інформації, узагальнення та аналізу отриманих результатів.

У процесі виконання здобувачем самостійної роботи, перевага надається ініціативному самонавчанню, що дозволяє бакалавру в межах загальних тем обирати і досліджувати проблемні питання за інтересами. Результати та навички, отримані здобувачами освіти в процесі виконання самостійних завдань з курсу «Страховання в індустрії туризму», можуть бути використані у подальшому під час вивчення інших дисциплін спеціальності та написанні наукових робіт різного рівня складності.

Дані методичні вказівки містять матеріал, який дозволяє студентам розвинути практичні навички провадження страхової діяльності на туристичному підприємстві, а також краще засвоїти теоретичний матеріал дисципліни та підготуватися до заліку – питання для повторення теоретичного матеріалу та контрольні питання, практичні завдання з рекомендаціями, методиками розв'язання та прикладами, питання для самостійного вивчення студентами, а також питання, що виносяться на залік.

Застосування даних методичних вказівок у навчальному процесі повинно полегшити та прискорити процес навчання, збільшити глибину засвоєння теоретичного матеріалу та набуття практичних навичок застосування засвоєного матеріалу. Автори сподіваються, що різноманітність завдань перетворить навчальний процес на цікаве, захоплююче, і водночас, дуже корисне для майбутніх фахівців з туризму проведення часу.

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ, ПИТАННЯ ДЛЯ ПОВТОРЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ МАТЕРІАЛУ

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Тема 1.1. Сутність, принципи і класифікація страхування.

Зміст

Сутність і функції страхування. Визначення сутності поняття «небезпека діяльності». Характеристика сучасної страхової обстановки у традиційно туристичних країнах. Визначення основних видів ризику в туризмі. Страхування туристів та працівників туристичної індустрії. Принципи страхування.

Основні підходи до класифікації страхування. Форми проведення страхування. Співстрахування і перестрахування. Системи страхування та франшизи. Визначення понять «страхова подія», «страховий випадок». Характеристика основних понять, пов'язаних зі страховими виплатами.

Питання для повторення та обговорення

1. Що таке страхування?
2. Що таке ризик?
3. Які існують види ризиків в туризмі?
4. Назвіть основні принципи страхової діяльності?
5. Страхова подія – це?
6. Страховий випадок – це?

Тема 1.2. Державне регулювання страхової діяльності.

Зміст

Сутність державного регулювання у страхуванні. Принципи, функції державного регулювання страхової діяльності. Механізм державного регулювання страхового ринку. Основні нормативно-правові документи по державному регулюванню страхового ринку.

Популярність страхування в Україні. Аналіз основних показників розвитку сфери страхування. Перехід національного страхового ринку на міжнародні стандарти. Динаміка розвитку окремих видів страхування.

Питання для повторення та обговорення

1. Державне регулювання страхової діяльності – це?
2. Що належить до системи заходів державного регулювання?

3. Назвіть функції державного регулювання страхової діяльності?
4. Які основні групи методів державного регулювання Ви знаєте?
5. Дайте перелік основних нормативно-правових документів по державному регулюванню страхового ринку?
6. Яке значення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку в державному регулюванні страхової діяльності?

Тема 1.3. Страхові ризики та їх оцінювання.

Зміст

Поняття про ризик та його основні характеристики. Види ризиків та їх класифікація. Тарифна ставка. Поняття страхового ризику. Класифікація ризиків за причиною виникнення. Характерні ознаки екзогенних та ендогенних ризиків. Чисті та спекулятивні ризики. Страхові та нестрахові ризики. Основні критерії страхового ризику. Фактори ризику для туристів.

Питання для повторення та обговорення

1. Ризик – це?
2. Назвіть основні критерії страхового ризику?
3. Назвіть види страхових ризиків?
4. Яку класифікацію страхових ризиків Ви знаєте?
5. Тарифна ставка – це?
6. З чого складається тариф?
7. Які методи розрахунку страхових тарифів існують?

Тема 1.4. Страховий ринок.

Зміст

Поняття страхового ринку та його інфраструктура. Структура страхового ринку. Тенденції розвитку страхового ринку України. Державне регулювання страхової діяльності в Україні. Популярність страхування в Україні. Аналіз основних показників розвитку сфери страхування. Перехід національного страхового ринку на міжнародні стандарти. Динаміка розвитку окремих видів страхування.

Питання для повторення та обговорення

1. Страховий ринок – це?
2. До головних суб'єктів страхового ринку відносять...?

3. Відповідно до норм Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування», страховиками визнаються...?
4. Об'єктом страхового ринку є?
5. З чого складається структура страхового ринку?
6. Перестрахові компанії (перестраховики) – організації, які...?

Тема 1.5. Страхові послуги та особливості їх реалізації.

Зміст

Сутність та характерні ознаки страхових послуг. Значення маркетингу в основній діяльності страхових компаній. Реалізація страхових послуг. Канали продажу страхових продуктів та їх характеристика. Страхові посередники. Роль та значення реклами на ринку страхових послуг.

Питання для повторення та обговорення

1. Фінансова послуга – це?
2. Підходи до визначення понять «страхова послуга», «страховий продукт»?
3. Назвіть характерні ознаки страхових продуктів?
4. Яку класифікація страхових продуктів Ви знаєте?
5. Маркетинг у страхуванні – це?
6. Каналами продажу страхових продуктів є?
7. Хто такі страхові посередники та які види страхових посередників існують?

РОЗДІЛ 2. ВИДИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Тема 2.1. Порядок укладання та ведення страхової угоди

Зміст

Поняття і зміст договору страхування. Правила страхування. Процедура укладання договору страхування. Порядок укладання договору страхування регламентується цивільним законодавством, зокрема Законом України «Про страхування». Процес укладання договору страхування складається з двох стадій Права та обов'язки суб'єктів страхової угоди. Порядок припинення дії договору страхування.

Питання для повторення та обговорення

1. Договір страхування – це?
2. Які істотні пункти повинен містити договір страхування?
3. Назвіть функції державного регулювання страхової діяльності?

4. Процес укладання договору страхування складається з двох стадій, яких?
5. Страховик зобов'язаний?
6. Страхувальник зобов'язаний?
7. У яких випадках відповідно до Закону України «Про страхування» договір страхування визнають недійсним?

Тема 2.2. Особисте страхування в туризмі.

Зміст

Особливості особистого страхування. Визначення поняття особистого страхування. Історичні відомості виникнення особистого страхування. Класифікація видів особистого страхування. Основні види страхування життя: з уповільненою виплатою ренти; довічної ренти; житлової ренти; пенсійне страхування; страхування дітей; страхування до одруження.

Особисте страхування виїзного туризму. Страхування життя туристів. Страхування від нещасного випадку. Медичне страхування туристів та робітників туристичних підприємств.

Питання для повторення та обговорення

1. Особисте страхування – це?
2. Суб'єктами особистого страхування є?
3. Особисте страхування має ряд специфічних особливостей, яких?
4. В чому полягає мета особистого страхування?
5. При страхуванні туристів до страхових подій відносять?
6. Що таке особисте страхування виїзного туризму?

Тема 2.3. Майнове страхування в туризмі.

Зміст

Страхування майна туристів. Об'єкти страхування майна виробничих підприємств, пов'язаних із туристичною діяльністю: основні фонди, оборотні фонди, об'єкти незавершеного будівництва. Страхування майна підприємств сфери послуг. Межі оцінювання вартості майна. Страхове відшкодування. Страхування витрат туристів за недосконалої поїздки. Страхування ризиків туристських організацій.

Асистанс (комбіноване страхування) в туризмі. Системи страхування в зовнішньоекономічних відносинах. Характеристика сутності системи

«Асистанс». Правова база страхування в системі «Асистанс» в Україні. Умови страхування за системою «Асистанс». Основні види системи «Асистанс» у туризмі.

Питання для повторення та обговорення

1. Майнове страхування – це?
2. Страхування майна туристів включає?
3. Назвіть дії при настанні страхового випадку ?
4. До фінансових ризиків належать?
5. Що таке страхування по системі «Зелена карта»?
6. Асистанс як особливий вид страхування туристів за кордоном?

Тема 2.4. Страхування відповідальності в туризмі.

Зміст

Основні види страхування відповідальності. Страхування цивільної відповідальності. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за якість послуг та продуктів. Страхування відповідальності за договором. Види обов'язкового страхування в туризмі.

Страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності. Особливості страхування відповідальності у сфері туризму в Україні. Основні споживачі страхування відповідальності в туристичному бізнесі.

Питання для повторення та обговорення

1. Адміністративна відповідальність – це?
2. Матеріальна відповідальність – це?
3. Цивільна (цивільно-правова) відповідальність – це?
4. Страхування відповідальності вирізняється особливими рисами, пов'язаними з тим, що?
5. В обов'язковій формі страхуванню підлягають такі види відповідальності...?
6. До видів страхування відповідальності туристів, туристичних підприємств і перевізників туристів можна віднести..?

Тема 2.5. Процедура перестраховання в туризмі.

Зміст

Сутність та основні поняття перестраховання. Обґрунтування необхідності процесу перестраховання. Суб'єкти та об'єкт пере-

страхування. Передача ризику в ретроцесію. Основні принципи перестраховування. Сутність операції фронтування. Визначення власного утримання. Види перестраховувальних операцій.

Сутність факультативних та договірних операцій перестраховування. Розподіл ризику між перестраховувальниками на основі пропорційних та непропорційних договорів. Сутність квотного та ексцедентного договорів. Договір ексцедента збитку як найбільш поширена форма непропорційного перестраховування. Договір ексцедента збитковості.

Питання для повторення та обговорення

1. Перестраховування – це?
2. Мета перестраховування полягає у?
3. Основна функція перестраховування – це?
4. Які основні риси перестраховування Ви знаєте?
5. Співстраховування – це?
6. Назвіть особливості співстраховування?

Тема 2.6. Проблеми страхування в туризмі.

Зміст

Недоліки страхової діяльності. Неадекватність визначення ціни страхування. Неможливість забезпечити повну компенсацію збитків. Затримка в часі між настанням страхового випадку та виплатою страхового відшкодування. Неоднаковий ступінь вигідності для страховика різних видів страхування. Злочини у страхуванні туристів та туристичних підприємств. Шахрайства страхувальників у різних країнах світу.

Махінації туристичних фірм. Злочини в інтересах страховиків. Протиправні дії у страховому процесі тих, хто виїжджає за кордон. Методи боротьби зі злочинністю у страхуванні.

Питання для повторення та обговорення

1. Які види злочинності у сфері надання туристичних послуг існують?
2. Найпоширенішими проблемами, з якими стикаються застраховані, є?
3. До спеціалізованих суб'єктів запобігання злочинності у сфері туристичного бізнесу слід віднести діяльності?
4. За критерієм належності до державних та недержавних структур суб'єкти запобігання розглядуваній злочинності можна поділити на?

2. СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Теми навчальної дисципліни

№ з/п	Назви розділів і тем
РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО СТРАХУВАННЯ	
1	Тема 1.1. Сутність, принципи і класифікація страхування
2	Тема 1.2. Державне регулювання страхової діяльності
3	Тема 1.3. Страхові ризики та їх оцінювання
4	Тема 1.4. Страховий ринок
5	Тема 1.5. Страхові послуги та особливості їх реалізації
РОЗДІЛ 2 ВИДИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ	
6	Тема 2.1. Порядок укладання та ведення страхової угоди
7	Тема 2.2. Особисте страхування в туризмі
8	Тема 2.3. Майнове страхування в туризмі
9	Тема 2.4. Страхування відповідальності в туризмі
10	Тема 2.5. Процедура перестрахування в туризмі
11	Тема 2.6. Проблеми страхування в туризмі

2.2. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми
1	Сутність, принципи і класифікація страхування
2	Державне регулювання страхової діяльності
3	Страхові ризики та їх оцінювання
4	Страховий ринок
5	Порядок укладання та ведення страхової угоди
6	Особисте страхування в туризмі
7	Майнове страхування в туризмі
8	Страхування відповідальності в туризмі
9	Процедура перестрахування в туризмі
10	Проблеми страхування в туризмі
11	Порядок укладання та ведення страхової угоди

2.3. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми
1	Сутність, принципи і класифікація страхування
2	Державне регулювання страхової діяльності
3	Страхові ризики та їх оцінювання
4	Страховий ринок
5	Порядок укладання та ведення страхової угоди
6	Особисте страхування в туризмі
7	Майнове страхування в туризмі
8	Страхування відповідальності в туризмі
9	Процедура перестрахування в туризмі
10	Проблеми страхування в туризмі

Самостійна робота є основним способом засвоєння здобувачем навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Самостійна робота здобувачів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, першоджерелами, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-методичним матеріалами та завданнями зокрема розміщеними на сайті системи дистанційного навчання Moodle тощо.

3. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА САМОСТІЙНИХ РОБІТ ТА МЕТОДИКИ ЇХ ВИКОНАННЯ

Завдання 1.

Дати відповіді на питання письмово:

1. Сформулюйте мету державного нагляду за страховою діяльністю.
2. Назвіть основні джерела права за страховою діяльністю в Україні.
3. Назвіть основні законодавчі акти, що регламентують страхування в туристичній діяльності.

Завдання 2.

Розробіть таблицю термінів та понять, що застосовуються у страхуванні. Проаналізуйте.

Групи страхових термінів	Приклади термінів
Поняття, що характеризують специфіку страхових інтересів	
Поняття, що характеризують формування страхового фонду	
Поняття, що характеризують використання страхового фонду	
Поняття, що характеризують фінансово-господарську діяльність страховика	

Завдання 3.

Вирішити тести.

Тести:

1. Майнове страхування забезпечує страховий захист майнового інтересу, пов'язаний із:

- а) володінням та користуванням майном;
- б) життям та здоров'ям громадян;

- в) працездатністю громадян;
- г) відповідальністю перед третіми особами.

2. Специфічною ознакою майнового страхування є:

- а) суб'єктів страхових відносин може бути три: страховик, страхувальник, вигодонабувач;
- б) деякі підвиди страхування можуть бути виділені як особливо довготривалі;
- в) забезпечує відшкодування збитку третій особі і одночасно виступає у якості охорони майнових інтересів самого страхувальника;
- г) правильної відповіді немає.

3. Які з видів страхування не належать до майнового:

- а) страхування наземного транспорту;
- б) страхування інвестицій;
- в) страхування кредитів;
- г) страхування відповідальності власників транспортних засобів.

4. Який із видів відповідальності не страхується:

- а) відповідальність товаровиробника за якість продукції;
- б) відповідальність за професійними ризиками;
- в) відповідальність за фінансовий збиток;
- г) відповідальність за нанесення моральної шкоди третій особі.

5. Якими причинами зумовлюється обов'язковість страхування цивільної відповідальності автовласників:

- а) причинами релігійного характеру;
- б) необхідністю додаткового залучення коштів для утримання доріг;
- в) тим, що автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки;
- г) необхідністю створення ефективної системи захисту майнових інтересів потерпілих в ДТП.

5. Специфічною рисою страхування відповідальності є:

- а) наявність факту пошкодження, крадіжки, знищення не є достатньою умовою для здійснення відшкодування;
- б) забезпечує відшкодування збитку третій особі й одночасно виступає у якості охорони майнових інтересів самого страхувальника;
- в) страхова сума не обмежується вартісною оцінкою об'єкта страхування;
- г) усі відповіді вірні.

6. Особисте страхування забезпечує страховий захист:

- а) інвестицій громадян;
- б) відповідальності роботодавця перед персоналом;
- в) працездатності громадян;
- г) кредитів громадян.

7. Особисте страхування відноситься до:

- а) ризикової галузі;
- б) накопичувального страхування;
- в) ризикової галузі та накопичувального страхування;
- г) правильної відповіді немає.

8. Предметом особистого страхування є наступні групи ризиків:

- а) смерть, хвороба, каліцтво, відповідальність за нанесення шкоди третій особі;
- б) хвороба, травма, тривалість життя, пошкодження майна;
- в) смерть, хвороба, каліцтво, травма, тривалість життя;
- г) життя, здоров'я, працездатність, пошкодження майна громадян.

9. Специфічною рисою особистого страхування є:

- а) об'єкт страхування не має вартісної оцінки;
- б) страхова сума не може перевищувати залишкової вартості майна на момент укладення договору;
- в) договір страхування не укладається на тривалий час;
- г) забезпечує відшкодування збитку третій особі й одночасно виступає у якості охорони майнових інтересів самого страхувальника.

10. До якої галузі страхування відноситься медичне страхування:

- а) майнового;
- б) особистого;
- в) співстрахування;
- г) страхування відповідальності.

Завдання 4.

Підготувати виступ з презентацією за за однією із обраних тем:

1. Стан і перспективи розвитку страхування відповідальності в Україні.
2. Перспективи розвитку страхування професійної відповідальності в туристичному бізнесі в Україні.
3. Закордонний досвід страхування професійної відповідальності в туристичному бізнесі.
4. Страхування відповідальності за неповернення кредиту: сутність та поширення в Україні.
5. Страхування відповідальності власника готельно-туристичного комплексу в Україні: суб'єкти, об'єкти, врегулювання відносин.
6. Створення і функціонування міжнародної системи страхування «Зелена карта».

Завдання 5.

Написати есе обсягом 1,5 аркуша формату А4 за за однією із обраних тем:

1. Яких заходів вживають українські страховики для боротьби зі страховим шахрайством?
2. Сформулюйте основні недоліки страхування. Які з них, на вашу думку, належать до головних?
3. Як ви вважаєте, ці недоліки достатні для того, щоб уважно і грамотно ставитися до вибору страхової компанії?
4. У чому полягають переваги страхування перед всіма іншими способами керування ризиками?
5. Чи перекривають, на вашу думку, переваги страхування його недоліки?

Завдання 6.

Запишіть і вивчіть такі поняття: франшиза, умовна франшиза, безумовна франшиза, сукупна франшиза.

Завдання 7.

Вирішити задачу. Об'єкт оцінено в 100 000 грн. та застраховано за системою першого ризику в розмірі 100 % його оцінки. Розрахувати страхове відшкодування, якщо збиток страхувальника від стихійного лиха визначено в розмірі 50 000 грн., а умовна франшиза за даним договором страхування становить 10 %.

Завдання 8.

Вирішити задачу. ПП Петренко І.В. застрахував власний автомобіль на випадок крадіжки первісною вартістю 200 тис. грн., знос машини склав 40 %. Згідно договору, франшиза вільно від 5 %. Визначити розмір страхового відшкодування внаслідок настання страхового випадку.

Завдання 9.

Порівняйте основні елементи договору страхування, які передбачені правилами страхування (ст. 17 Закону України «Про страхування») із обов'язковими умовами договору страхування (ст. 16 Закону України «Про страхування»). Зробіть відповідні висновки, заповнивши наступну таблицю:

Елемент договору страхування	Передбачений у...	
	Загальних правилах страхування (ст. 17) (+/-)	Обов'язкових умовах договору страхування (ст. 16) (+/-)

Завдання 10.

Розгляньте типовий зразок договору туристичного страхування і заповніть його.

Завдання 11.

Підготувати презентацію до ділової гри «Розробка реклами надання страхових послуг у туризмі конкретною страховою компанією»

4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Сутність, роль та необхідність страхового захисту в туризмі.
2. Поняття ризику в системі страхування в туризмі.
3. Сутність і значення страхування майна фізичних осіб в туризмі.
4. Форми страхового захисту в туризмі.
5. Критерії визначення страхового ризику в туризмі.
6. Принципи страхового захисту майна громадян в туризмі.
7. Основні характеристики страхових ризиків.
8. Об'єкти страхування в туристичній індустрії.
9. Страхування транспортних засобів громадян.
10. Види ризиків за суб'єктами, які підпадають під вплив ризиків.
11. Відповідальність як об'єкт страхових відносин.
12. Місце страхування в системі економічних категорій.
13. Види ризиків за джерелами небезпеки і їх походженням.
14. Необхідність, економічна суть і особливості страхування відповідальності.
15. Суть і значення об'єкта страхування.
16. Функції страхування та їх практичне застосування.
17. Види та оцінка ризиків за обсягом відповідальності страховика.
18. Суть і значення страхування цивільної відповідальності.
19. Основні принципи і умови страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
20. Підходи до ідентифікації ризиків.
21. Міжнародна система страхування «Зелена картка».
22. Суть і значення принципів страхування.
23. Підходи до аналізу і оцінки ризиків.
24. Майнове страхування, його необхідність і значення.
25. Класифікаційні відмінності об'єктів страхування.
26. Сутність і розуміння основних видів і форм особистого страхування в туристичній індустрії.
27. Особливості страхування туристів і туристичних організацій.
28. Страхування карго і каско в системі туристичних послуг.
29. Схеми страхування туристів.
30. Страхування життя і його основні види.
31. Класифікація страхування за формами його проведення.
32. Порядок укладання договорів страхування, страхових виплат і вирішення можливих розбіжностей.

33. Характеристика ризиків у туристичній діяльності.
34. Суть і значення обов'язкового страхування.
35. Страхові події і випадки
36. Особливості прояву ризиків туристичного підприємства.
37. Суть і значення добровільного страхування.
38. Умови колективного та індивідуального страхування туристів від нещасних випадків, хвороб, смерті.
39. Місце страхування серед методів керування ризиками в туристичній діяльності.
40. Основні види страхування туристів в Україні.
41. Взаємодія вітчизняних страхових компаній з сервісними зарубіжними страховими компаніями.
42. Структурні блоки програм страхування.
43. Системи страхування та страхового забезпечення.
44. Значення та мета державного регулювання страхової діяльності.
45. Документи, необхідні для виплати страхових сум при нещасних випадках або хвороби.
46. Принципи страхового відшкодування та визначення розміру збитку.
47. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
48. Страхування відповідальності туристичних організацій за невиконання контрактних або договірних умов.
49. Суть і значення страхування майна юридичних осіб.
50. Державний нагляд за страховою діяльністю.
51. Страхові випадки, що підлягають і не підлягають страховому відшкодуванню при їх настанні.
52. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків.
53. Суть і значення ліцензування страхової діяльності.
54. Основні принципи і умови страхування.
55. Основні фактори ризику в туристичній діяльності.
56. Контроль за діяльністю страховиків.
57. Страхування від нещасних випадків в туристичній індустрії.
58. Порядок укладання договорів страхування майна.
59. Завдання та функції органів державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.
60. Особливості страхування від нещасних випадків на транспорті.
61. Сутність і класифікація ризику туристів.
62. Особливості реєстрації та ліцензування страховиків.
63. Стан і розвиток особистого страхування в Україні.

64. Теоретичні обумовленості програм страхування.
65. Перспективи розвитку страхування підприємницьких ризиків.
66. Розробка програми страхування ризиків для туристичного підприємства.
67. Розгляд спірних питань у страхуванні.
68. Основні умови страхового договору.
69. Сутність системи страхування «Асистанс».
70. Злочини у страхуванні туристів та туристичних підприємств.
71. Основні види страхування відповідальності.
72. Страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності.
73. Аналіз основних показників розвитку сфери страхування.
74. Популярність туристичного страхування в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ТА СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Абрамов В. В. Історія туризму: підруч. / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2010. 294 с.
2. Берладин Я. Й. Туристичне страхування [Електронний ресурс]. // Форум фінансових дискусій. Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1145>
3. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР зі змінами [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
4. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : Навчальний посібник / В.Ф. Кифяк. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.
5. Задорожний А. Туристичне страхування: податковий облік. *Вісник міністерства доходів і зборів України*. 2014. № 19.
6. Ханідзе Л. Туристичне страхування: види, вартість та порядок оформлення [Електронний ресурс] / Л. Ханідзе, В. Цветаєва. Режим доступу: http://ufin.com.ua/analit_mat/poradnyk/212.htm
7. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР зі змінами [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
8. Аналіз Директиви ЄС №90/314 від 13.05.1995 р. про типовий контракт, який підлягає підписанню турагентством з клієнтом на предмет застосування в умовах української правової дійсності // Київський інститут як осередок національної духовності, науки, культури. Матеріали наук.-теор. конф., присвяченої 165-річчю університету. Гуманітарні науки. Тези. К.: 1999. С. 86–90.
9. Аналіз етапів розвитку та сучасного стану правового регулювання міжнародних туристичних відносин в Україні та світі // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 5. Українська зовнішня політика та дипломатія: десять років незалежності. К.: Видавничий дім «ДЕМІД», 2001. С. 186–203.
10. Дослідження конвенції УНІДРУА про договір надання туристичних послуг на предмет застосування в умовах української правової дійсності // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. Тези. К.: Київський університет імені Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин. 1999. Випуск 10 (Частина І). С. 57–61.

11. Асістанс [Електронний ресурс] // «Українська транспортна страхова компанія» («ЮТІКО»). Режим доступу: <http://www.utico.ua/ua/assistance/>
Назва з екрану.
12. Кошляк А.В. Страхування ризиків у сфері туристичного бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / А.В. Кошляк, Є.В. Беляєва // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Научный прогресс на рубеже тысячелетий – 2011». Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/3_86933.doc.htm
13. Охріменко О.О. Страхування фінансових ризиків у сфері туризму / О.О. Охріменко // Економіка України. 2007. № 1. С. 24–31.

Додаткова література:

1. Страхування цивільної відповідальності перед третіми особами [Електронний ресурс] // «Страхова компанія «УКРФІНСТРАХ» – Режим доступу: <http://ufi.net.ua/ukr/about/insurance-types/liability-insurance.html>
2. Terrorism Insurance – Pools & Market Solutions in Europe // Partner Re. – Switzerland, 2004. P. 7–34.
3. Клапків М. Продукт страхової послуги на сучасному фінансовому ринку / М. Клапків // Финансовые услуги. 1999. № 1–2. С. 34.
4. Охріменко О. О. Особливості формування страхових послуг, призначених для сфери туризму / О. О. Охріменко // «Фінансово-кредитна система України : проблеми та шляхи її вирішення» : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпропетровськ. Наука і освіта, 2004. С. 62–63.
5. Why Buy Travel Insurance? [Electronic resource]: Travel Safe Insurance – 2014. Access mode: <https://www.travelsafe.com/index.php/insurance/why-buy> – Title from the screen.
6. Види страхових полісів [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.turizm.ru/insurance/articles/st_2.htm – Назва з екрану.
7. Гуменюк В.В. Страхування діяльності туристичних підприємств / В.В. Гуменюк // Фінанси України. 2004. № 4. С. 128–135.
8. Машина Н.І. Страхування для туристичних підприємств : Навчальний посібник / Н.І. Машина. К: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
9. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. К.: Лібра, 2005.

10. Погайдак О.Б. Засоби підвищення надійності соціального страхування у сфері туристичних послуг / О.Б. Погайдак // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2010. № 2. С. 160–163.
11. Систематизація туристичного законодавства України як передумова інтеграції до ЄС // Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Тези. К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1999. С. 563–567.
12. Сіренко К. В. Аналіз туристичного ринку України в сучасних умовах розвитку економіки / К. В. Сіренко // Актуальні проблеми економіки. 2010. № 12. С. 70–77.
13. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика : Навчальний посібник / М.П. Мальська, В.В. Худо. К.: Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
14. Трохимець О.І. Розвиток туризму в Україні та його стратегічне значення для національної економіки // Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». № 3. 2012. С. 62–67.
15. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи // Економіка і прогнозування : науковий журнал ; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. 2011. № 1. С. 104–119.
16. Бартошук О.В. Моделі розвитку індустрії туризму (зарубіжний досвід) / О.В. Бартошук // Держава і регіони. Серія: Економіка та підприємництво. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2011. №2. С.62–68.

Інформаційні ресурси:

1. World Bank Open Data [Electronic resource] // The World Bank. Access mode: <http://data.worldbank.org/>
2. Yearbook of Tourism Statistics, Data 2009 – 2013, 2015 Edition [Electronic resource] // World Tourism Organization UNWTO. – Access mode: <http://media.unwto.org/publication/yearbook-tourism-statistics-data-2009-2013-2015-edition>
3. Економічна статистика: туризм [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Верховна рада України. Офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
5. Travel & Tourism Economic Impact. 2012. Europe / World Travel and Tourism Council // WTTC. 2012. P.16 – 20.

Методичне видання

**СТРАХУВАННЯ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ: МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ І САМОСТІЙНИХ РОБІТ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 242
ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ**

Упорядник: МОЗГОВА Дар`я Ростиславівна

Відповідальний за випуск *О.Ю. Кудріна*
Комп'ютерна верстка *О.Л. Суріна*

Підписано до друку 25.11.2024.
Формат 60×84/16. Гарнітура Cambria.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,56.
Ум. фарб.-відб. 1,56. Обл.-вид. арк. 1,01.
Тираж 50 пр. Вид.№ 52.

Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002. м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Виготовлювач:
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
Серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.